

TASHKILOTLARDA AXBOROT TIZIMLARINI ISHLAB CHIQISH VA QO‘LLAB-QUVVATLASH JARAYONIDA AUTSORSINGNING ROLI

Samiyeva Maftuna Faxriddin qizi

TDIU, Raqamli iqtisodiyot kafedrası assistenti

Annotatsiya

Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida fan va texnologiyalar rivojlanishining ustuvor yo‘nalishlariga bog‘liqligi ko‘rsatilgan. Jamiyatimiz va undagi xo‘jalik yurituvchi subyektlarning ahamiyati ortib bormoqda. Tashkilotlarda keng joriy qilinishi moliya davlat moliyaviy salohiyatining asosi, xo‘jalik yurituvchi subyektlarni moliyaviy isloh qilish, ularning moliyaviy resurslari, asosiy va aylanma kapitalning doiraviy aylanishining moliyaviy jihatlari, xo‘jalik yurituvchi subyektlarning ishlab chiqarish xarajatlari, foydasi va rentabelligi, xo‘jalik yurituvchi subyekt marketing strategiyasining moliyaviy yo‘nalishlari, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish va yangilash investitsion dasturlarini moliyalashtirish kabi masalalar o‘z aksini topgan.

Kalit so‘zlar: xo‘jalik yurituvchi subyektlar, optimallashtirish, axborot tizimlari, rivojlanish xususiyatlari, tashkiliy jarayonlar, zamonaviy texnologiyalar.

Аннотация

В данной статье показана зависимость от приоритетных направлений развития науки и техники в Республике Узбекистан. Значение экономических субъектов в нашем обществе возрастает. Широкое внедрение финансов в организациях является основой финансового потенциала государства, финансовой реформы хозяйствующих субъектов, их финансовых ресурсов, финансовых аспектов кругооборота основных и оборотных средств, издержек производства, прибыли и рентабельности хозяйствующих субъектов, финансовых направлений деятельности. Маркетинговая стратегия хозяйствующего субъекта, финансирование инвестиционных программ модернизации и обновления производства хозяйствующих субъектов нашли отражение в таких вопросах, как финансовая стабильность.

Ключевые слова: оптимизация, информационные системы, особенности развития, организационные процессы, современные технологии.

Abstract

This article shows the dependence of the priority areas of development of science and technology in the Republic of Uzbekistan. The importance of economic actors within our society is increasing. The widespread introduction of finance in organizations is the basis of the financial potential of the state, financial reform of business entities, their financial resources, financial aspects of the circulation of fixed and working capital, production costs, profits, and profitability of business entities. The marketing strategy of an economic entity and the financing of investment programs for

the modernization and renewal of production of economic entities are reflected in such issues as financial stability.

Keywords: optimization, information systems, development features, organizational processes, modern technologies.

KIRISH

Jahon mamlakatlarida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini (AKT) qo'llashning mumkin bo'lgan sohalari sonining o'sishi, tegishli muammoli maydonning kengayishi va to'plangan bilimlar hajmining ko'payishi IT-loyihalarni turli mezonlarga ko'ra diversifikatsiya qilishga olib kelmoqda. Bunda IT-loyiha "IT komponenti byudjetning aksariyat qismini tashkil etuvchi" loyiha sifatida tushuniladi.

Shuningdek, IT komponenti "ichki va tashqi IT xizmatining mehnat resurslari, apparat vositalari, telekommunikatsiya uskunalari, litsenziyalar, qo'llab-quvvatlashning birinchi yilidagi xarajatlari, ilovalarni ishlab chiqish yoki sozlash bo'yicha maslahat ishlari, shuningdek, kanal sig'imini kengaytirish"ni nazarda tutadi. Ushbu jarayonda turli xil loyihalarni batafsil tahlil qilishni soddalashtirish uchun ularni tasniflash tavsiya etiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI VA METODOLOGIYASI

Har bir sohani raqamli texnologiyalarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Ayniqsa, davlat tashkilotlari raqamli xizmatlarsiz jarayonlarini tezkor yo'lga qo'ya olmaydi. Mazkur jarayonlarni samarali tashkil etishda tahlillar olib borish, faoliyatni o'rganish va kerakli yechimlarni taklif etish uchun albatta ilmiy tadqiqotlar o'tkazish lozim.

Ushbu maqolada faqat xo'jalik yurituvchi subyektlarning axborot tizimlarini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash bo'yicha innovatsion kompleks loyihalar ko'rib chiqiladi. Masalan, Ivanov V.A. qishloq xo'jaligidagi innovatsiyalarning mohiyati, tasnifi va ularning o'ziga xosligini o'rgangan. Bu faoliyat innovatsion mahsulotlar bozorining rivojlanmaganligi va innovatsion jarayonlarni boshqarishning samarali tashkiliy-iqtisodiy mexanizmining yo'qligi bilan bog'liq ilmiy-texnik ishlanmalar muammolariga qaratilgan [2].

Shuningdek, Lipaev V.V. dasturiy ta'minot muhandisligi sohasida zamonaviy dasturiy injeneringning uslubiy asoslarini aks ettiruvchi murakkab dasturiy ta'minotning hayotiy sikl tizimlari xalqaro standartlari, dasturiy ta'minot injeneringida tartibga solinadigan dasturiy paketlar hamda dasturiy ta'minot loyihalarini boshqarish modellari va jarayonlarini o'rgangan [4].

Uzoq vaqt davomida xo'jalik yurituvchi subyektlarning axborot tizimlarini ishlab chiqish va qo'llab-quvvatlash mutlaqo amaliy faoliyat sohasi deb hisoblangan, uning ishlashi maxsus ilmiy yondashuvlar va metodologiyalarni talab qilmaydi. Ammo bu soha bilimlarning muhandislik sohasi sifatida shakllana boshlaganidan boshlab, bu faoliyat samaradorligini ta'minlashning murakkabligi asta-sekin tushunila boshlandi.

Shunday qilib, dasturiy injiniring asoschilaridan biri B. Boem uni "kompyuter dasturlari va ularni ishlab chiqish, foydalanish va qo'llab-quvvatlash uchun zarur bo'lgan tegishli hujjatlarni ishlab chiqish va yaratishda ilmiy bilimlarni amaliy

qo'llash" deb ta'riflagan. Ushbu yondashuv dasturiy ta'minot injiniringini "o'rganilishi va takomillashtirilishi mumkin bo'lgan rasmiy jarayon" sifatida tushunishga imkon beradi.

Muayyan metodologiyalar va loyihalarni boshqarish modellarini tanlashdan qat'i nazar, loyihani boshqarish kontseptsiasining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri inson resurslarini boshqarishdir.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tashkilotlarda axborot tizimlarini ishlab chiqish va texnik xizmat ko'rsatish loyihasida IT-outsorsingdan foydalanish to'g'risida qaror qabul qilish quyidagi vazifalarni hal qilish bilan bog'liq:

IT-outsorsingdan foydalanishning ustuvor yo'nalishini tanlash, bu uchinchi tomon pudratchilarini jalb qilishning kontseptual imkoniyatini belgilaydi;

loyiha ishini amalga oshirish;

aniq loyiha ishlarini uchinchi tomon pudratchilariga topshirishning maqsadga muvofiqligini baholash;

belgilangan ish uchun pudratchi tanlash.

Shubhasiz, loyiha doirasida uchinchi tomon pudratchilarini jalb qilish tegishli axborot xavflarining paydo bo'lishi bilan bog'liq. Bu esa paydo bo'layotgan axborot xavflari va ularni boshqarish uchun doimiy monitoring zarurligini ko'rsatadi.

Autsorsingga bo'lgan talabning paydo bo'lishi va ortib borishi sabablarini ham ekzogen (makroiqtisodiy), ham endogen (mikroiqtisodiy) tendentsiyalar belgilaydi:

jahon iqtisodiyotining globallasuvi;

axborot inqilobi, bu, bir tomondan, masofaviy kirish va o'zaro ta'sir qilish imkoniyatining paydo bo'lishini, ikkinchi tomondan, jarayonlar va texnologiyalarning murakkabligini belgilaydi;

xalqaro raqobat kuchayishi.

Ko'rinib turibdiki, outsorsingdan foydalanish xo'jalik yurituvchi subyektlarning axborot tizimlarini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash loyihalarida eng dolzarb hisoblanadi. Birinchidan, bu barcha IT-loyihalarga xos bo'lgan quyidagi xususiyatlar bilan izohlanadi: yuqori texnologik murakkablik, loyihalar sonining ko'payishi va ularning innovatsion tabiati.

Ikkinchidan, bu IT-loyihalarining ushbu turiga xos xususiyatlar bilan izohlanadi, ular quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- ko'p sonli turli xil texnologiyalardan foydalanish;

- texnologik muhit rivojlanishining yuqori dinamikasi;

- ko'pchilik jarayonlarni taqsimlangan amalga oshirish imkoniyati;

- inson omilining kuchli ta'siri;

- loyihani amalga oshirishga qodir bo'lgan ko'plab tashkilotlar va shaxslarning mavjudligi.

Bitta IT-loyihada qo'llaniladigan juda ko'p turli xil texnologiyalar va vositalar, ularni yangilashning yuqori tezligi, shuningdek, loyihaning innovatsion xususiyati, loyihani amalga oshirishdan manfaatdor bo'lgan tashkilot uchun muhim ehtiyojlarni

qondirish zaruratini yuzaga keltiradi. Shuningdek, ko‘p sonli yuqori ixtisoslashgan va yuqori malakali mutaxassislardan iborat kadrlarni saqlab qolish ham muhim masalalardan biri hisoblanadi.

Loyihalar sonining ko‘payishi sababli bunday jamoani shakllantirish muayyan qiyinchiliklarga olib keladi. Bundan tashqari, ma’lum bir vaqtda zarur bo‘lgan bilim va ko‘nikmalarning tez-tez o‘zgarishi tufayli bu yondashuv ko‘pincha iqtisodiy jihatdan samarasiz bo‘lib qoladi.

Shu bilan birga, dasturiy ta’minotni loyihalashning zamonaviy yondashuvlari (xususan, modulli yondashuv, xizmatga yo‘naltirilgan va mikro servis arxitekturalari) axborot tizimining alohida komponentlarini bir-biri bilan bog‘lashda past darajadagi integratsiyani ta’minlashni nazarda tutadi. Bu komponentlarning har biri standartlashtirilgan interfeyslardan foydalangan holda o‘zaro ta’sir qilishi uchun imkoniyat yaratadi. Ushbu yondashuv axborot tizimlarining moslashuvchanligini oshiradi va ularni samarali boshqarish uchun yangi imkoniyatlar taqdim etadi.

XULOSA VA TAVSIYALAR

Aniqlangan afzalliklarni hisobga olgan holda, IT-outsorsingdan samarali foydalanish tashkilotga mahsulot va xizmatlar sifatini yaxshilash, iste’molchilarning ehtiyojlarini to‘liq qondirish va shu bilan birga loyihani amalga oshirish uchun xarajatlar hamda vaqtni qisqartirish imkonini beradi degan xulosaga kelindi. Shuningdek, bu rivojlanishning eng ustuvor yo‘nalishlari uchun resurslarni bo‘shatishga yordam beradi.

Shu bilan birga, IT-outsorsingdan foydalanish bir qator salbiy tomonlarga ega:

- xo‘jalik yurituvchi subyektlarning axborot tizimlarini ishlab chiqish va saqlash jarayonlari ustidan nazoratni yo‘qotish ehtimoli;
- o‘z axborot xizmatlari xodimlarining texnik bilimlari va motivatsiyasini yo‘qotishi tufayli raqobatbardoshlikning pasayishi ehtimoli;
- tashkilotning axborot tizimidan qo‘shimcha foydalanuvchilarning mavjudligi bilan bog‘liq axborot xavfining ortishi.

Ushbu salbiy oqibatlarning ta’sirini IT-outsorsingdan foydalanishni samarali boshqarish orqali yumshatish mumkin. Bu boshqaruvning muvaffaqiyati tegishli boshqaruv qarorlarini qabul qilishni qo‘llab-quvvatlash uchun ilmiy asoslangan usullar va vositalardan foydalanishni talab qiladi.

Shuningdek, axborot tizimlarini ishlab chiqish va ularga xizmat ko‘rsatishda xususiyatlar bilan bog‘liq noaniqliklarni hisobga olish uchun iqtisodiyotning matematik va instrumental usullarini qo‘llash muhimdir. Bu yondashuv tashkilotlarga outsorsing jarayonlarini optimallashtirishda va xavflarni minimallashtirishda samarali vositalarni taqdim etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Управление проектами [Электронный ресурс] // 4CIO. – URL: <https://4cio.ru/pages/150>

2. Иванов В.А. Сущность, классификация инноваций и их специфика в аграрном секторе // Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз. 2008. № 2. С. 50–59.
3. Степаненко Д.М. Классификация инноваций и ее стандартизация // Инновации: Наука, производство, рынок. 2004. № 7. С. 77–79.
4. Липаев В.В. Программная инженерия: методологические основы. Берлин: Директ-Медиа, 2015. 608 с.
5. Naur P., Randell B. **Software Engineering: Report on a conference sponsored by the NATO science committee** [Электронный ресурс] // Scrummanager. – URL: <http://www.scrummanager.net/files/nato1968e.pdf>
6. Боэм Б. Инженерное проектирование программного обеспечения. М.: Радио и связь, 1985. 512 с.
7. Вендров А.М. Проектирование программного обеспечения экономических информационных систем. М.: Финансы и статистика, 2006. 544 с.